

Estas unu elstare grava manko en ĝi. Manko por kiu la majstro ne trovis solvon, kvankam li tre bone konsciis pri ĝi kiel atestas lia 15a regulo. Efektive: temas pri la fremdvortoj, pri tiuj malagrablaj puloj kiuj insisteme mordetas nian verdan haŭton. Ili ne apartenas al la fundamenta raso de vortoj.

Stariĝas la demando: kial ne?

Nu, estas publika sekreto ke naturscienculoj formas ridige malaltan pocenton en la sociaro de Esperantujo. Da beletro ni posedas abundege, sed ekzaktscienca literaturo ni kalkulas sur la manfingroj. Naturalismaj konkurantoj de nia lingvo male, kvankam ili estas ne-logikaj kaj komplikitaj kompare al Esperanto, allogas preskaŭ ekskluzive teknikistojn. Nun estas ĝuste la specialistaro kiu en la nuntempa epoko — pro vasta etendiĝo de natursciencoj kaj tekniko — plej akre bezonas internacian lingvon. Se ili do prefere transiras al naturalisma planligvo tio devenas de la fakto ke tia rivalsistemo klopodas kiel eble plej fidele konservi la helenlatinajn terminojn kiuj estas por ni fremdvortoj, sed kiuj formas la tradician bazon de ĉiu ekzaktscienca instruo. Io laŭaspekte familiara ŝajnas pli oportuna ol io laŭaspekte fremda — eĉ se ĝi kaŝas en sia sino iun malracion aŭ fuŝorganizon. Estas nur ĉe ioma enprofundiĝo en la subtenantan lingvoskeleton ke oni rimarkas la grandan simplon de skemismo vide al la kompliktieco de naturalismo. Sed tiam la decida paŝo estas jam farita kaj ĉitiel ni perdas ĝuste tiun specon de kandidatoj kiuj plej facile povus venkigi la ideon pri internacia planlingvo. Bela knabino facile kaptas fianĉon eĉ se ŝi estas insidema megajro, dum malbela knabino postrestas eĉ se ŝi estas sinofera penelopo. Feliĉe por ni, Zamenhof-laŭ deklaro de Vinobha Bhave-estis grandanimulo, kaj tiu heroe bonkora pioniro kaj genia epokfaranto testamentis al ni la netakseble potenca psikologian puŝforton kiun ni nomas »la interna ideo« pri mondpaco, homaraneco kaj samideaneco. Estas, tiu interna ideo pli ol iu ajn planlingva kvalito, kiu entuziasmigis vastajn amasojn da homoj por Esperanto kaj kiu ankoraŭ daŭre enflamigas junajn idealistojn. Ĝi sekurigis al la movado ĝian hodiaŭan disvolviĝon... en »ordinaraj« kaj kultursciencaj medioj. Cetere ankoraŭ la historia bonŝanco ke naturalismo (per Occidental, Novial, ktp) aperis nur poste, ludis je nia avantaĝo.

Sed por la — ni dirus preskaŭ »esence« — pragmatisma medio de la teknikistaro tiu faktoro idealisma ne ludas gravan rolon. Tie oni interesiĝas ĉefe pri la praktika ebleco interrili kun eksterlandaj gekolegoj pri la komuna fako. Kaj ĉar la Fundamento de Esperanto ne provizas la helenlatine vestitan sistemon, necesan al tiu celo, oni ĝin ne konsideras valida. La ekzemplo de Sinjoro Wüster, al kiu ni

suldas i. a. la »Enciklopedio de Esperanto« estas elokventa ĉirilate. Kvankam fidela kaj bonega zamenhofano, li klopodadas standardigi la internacian sciencan terminologion sur tereno fremda al la klasika Esperanto. Konsekvenco, ne de la ĝenerala koncepto pri Esperanto kiel komunikilo inter popoloj (ĝi ja multfoje pruviĝis taŭga en tiu rilato) sed jes kiel komunikilo inter fakuloj. Oni povas diri koncize ke Esperanto estas **socilingvo** sed ne **normlingvo**.

Sekve, se ni volas trovi rimedon por forigi la malakordon inter skematismo kaj naturalismo je la avantaĝo de Esperanto, ni devas trovi rimedon por adapti la fundamentan lingvomaŝinon ankaŭ al helenlatina vortamaterialo aŭ inverse. Tiucele ni reanalizu iom pli detale la aglutinajn metodojn de D-ro Zamenhof kaj de la helenlatina nomenklatur.

Pli da normigo inter la afiksoj

Esperanto apogas sin sur fundamenta trezoro de radikvortoj aŭ »semantoj« kiuj esprimas bazajn ideojn (**manĝ' blond' arb'**). El tiuj fontideoj ni devenigas flankideojn pere de alkroĉeblaj afiksoj (**ekmanĝi blonda arbaro**). Ĉiuj ĉi eroj povas esti sisteme kunligataj por formi eĉ pli kompleksajn pensojn (**manĝilarujo, blondkapula, arbhakisto**). Sed ekster la fundamenta listo de ideradikoj ekzistas ankoraŭ multe pli da ideoj kiuj postulas envicigon en la lingvotrezoron. Tiuj estas la novaj vortradikoj kiujn oni nomas fremdvortoj aŭ neologismoj, kaj kiuj daŭre aperadas, parte inventataj-kaj lerte-fare de niaj verkistoj kaj poetoj (**aperti descendi rara**), sed ĉefe jam ekzistantaj en naciaj faknomenklaturaj (**elipsoido globulario pakidermoj**).

Se tiuj fremdaj gastoj permesus ke oni senpere kunmetadu kaj derivadu ilin, same kiel la fundamentaj terminoj kaj laŭ zamenhofa regularo, tiam estus nenia embaraso. Ili estas ja origine ne simplaj vorteroj, esprimantaj egale simplan ideon kiel niaj ceteraj radikvortoj, sed ili konsistas plejofte el pluraj kunligitaj ideoj aŭ el derivaĵoj de iu ideo. Se ekzemple »kudristino« konsistas semantike el »kudr + ist + in + o« kaj signifas konsekvence: »ina homo kiu profesie kudras«, tiam la faktermino de helenlatina deveno »palaeontologia« konsistas semantike kaj etimologie el »palaios + ontos + logos + ia« kio egalas proksimume »antikva + estaĵo + pritrakt + adi«, sed reale signifas: »scienco kiu studas la formojn de vivo kiuj ekzistis en antaŭaj geologiaj epokoj«. En tio ni rekonas sistemon de vortfardo laŭ principo tute similan al tiu de Esperanto. Kun la rezulto ke ni staras ĉe fremdvortoj ne antaŭ unuopaj terminoj, sed kutime jes antaŭ tuta aro de reciproke interkonektitaj terminoj. En Plena Vortaro ni trovas ekzemple la terminojn: »sisma, sismografo, sismo-